

2021-10-20
U2021/04163

Utbildningsdepartementet

Kungl. biblioteket
Box 5039
102 41 Stockholm

Uppdrag om öppna lärresurser och allmänhetens delaktighet i forskningsprocessen

Regeringens beslut

Regeringen ger Kungl. biblioteket i uppdrag att kartlägga och analysera användandet av dels öppna lärresurser, dels allmänhetens delaktighet i forskningsprocessen. Uppdraget ska genomföras med inriktning på det allmänna biblioteksväsendet.

Närmare beskrivning av uppdraget

Kungl. biblioteket ska under genomförandet av uppdraget inhämta synpunkter från Statens skolverk, universitet och högskolor, Riksantikvarieämbetet, Universitetskanslersämbetet, Vetenskapsrådet samt andra berörda myndigheter och organisationer. Vidare bör erfarenheter inom Digisam tas till vara.

Kungl. biblioteket ska senast den 20 oktober 2022 lämna en skriftlig delredovisning av arbetet med uppdraget om öppna lärresurser till Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet).

Kungl. biblioteket ska senast den 27 januari 2023 lämna en skriftlig slutredovisning av arbetet med uppdraget om allmänhetens delaktighet i forskningsprocessen till Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet).

En redovisning av arbetet med uppdraget ska hänvisa till diarienumret för detta beslut.

Bakgrund

Öppen vetenskap har sedan 2016 varit ett prioriterat område i Europeiska kommissionens strategier, riktlinjer och rekommendationer. Kommissionen har också tagit fram ett antal målsättningar för öppen vetenskap. Öppen vetenskap ses också som ett grundläggande tillvägagångssätt inom Europeiska unionens ramprogram för forskning, Horisont Europa. Utvecklingen drivs även globalt, bl.a. genom Unescos och OECD:s arbete med analyser och rekommendationer för öppen vetenskap.

Omställningen till ett öppet vetenskapssystem innebär en omfattande utveckling där så många moment och verktyg som möjligt i forskningsprocessen görs öppet tillgängliga via internet. Det finns ingen fastslagen definition av öppen vetenskap, men ofta inkluderas aspekter som öppen tillgång till vetenskapliga publikationer och forskningsdata, öppna lärresurser, allmänhetens delaktighet i forskningsprocessen och öppen källkod.

Öppna lärresurser utgörs av avgiftsfritt och digitalt tillgängliga läromedel och undervisningsmaterial. Allmänhetens delaktighet i forskningsprocessen handlar om olika typer av interaktion mellan forskningen och det omgivande samhället. Delaktigheten kan exempelvis bestå av medborgarforskning eller andra former av samskapande där aktörer på olika sätt ges inflytande i forskningsprocessen.

I den forsknings- och innovationspolitiska propositionen *Forskning, frihet, framtid – kunskap och innovation för Sverige* (prop. 2020/21:60) konstaterar regeringen att tillgång till faktabaserad kunskap och information är viktiga redskap för att stärka människors motståndskraft i påfrestande tider och för att långsiktigt värna de mänskliga rättigheterna på ett jämställt, säkert och hållbart sätt. Allmänhetens insyn och delaktighet i forsknings- och innovationsprojekt är också faktorer som kan bidra till att öka förståelsen för vetenskapliga processer.

I den forsknings- och innovationspolitiska propositionen 2020 anges vidare att ett digitalt baserat utbildningsutbud behövs för att lärosätena ska kunna möta samhällets ökande behov av kompetensförsörjning och livslångt lärande. Genom sin långa erfarenhet av att främja omställningen till öppen

vetenskap har forskningsbiblioteken (universitets- och högskolebibliotek samt specialbibliotek) fortsatt stor betydelse för att tillhandahålla stöd och service i lärosätenas arbete.

Enligt 2 § bibliotekslagen (2013:801) ska biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning. Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska också främja litteraturens ställning och intresset för bildning, upplysning, utbildning och forskning samt kulturell verksamhet i övrigt.

I förordningen (2008:1421) med instruktion för Kungl. biblioteket anges att Kungl. biblioteket är Sveriges nationalbibliotek som ska främja den svenska forskningens kvalitet och en demokratisk samhällsutveckling genom att tillhandahålla källmaterial och en effektiv forskningsinfrastruktur. Kungl. biblioteket ska också ha nationell överblick över och främja samverkan inom det allmänna biblioteksväsendet.

Regeringen har nyligen förtydligat Kungl. bibliotekets samordningsuppdrag om öppen tillgång till vetenskapliga publikationer (U2021/02275) och Vetenskapsrådets samordningsuppdrag om öppen tillgång till forskningsdata (U2021/02276). Regeringen har även gett universitet och högskolor i uppdrag att fortsätta att utveckla arbetet med öppen vetenskap i syfte att verksamheten ska bidra till att den nationella riktningen för ett öppet vetenskapssystem uppnås (U2021/02274).

Skälen för regeringens förslag

Det finns ett antal exempel på aktiviteter och projekt inom öppna lärresurser och inom allmänhetens delaktighet i forskningsprocessen som under senare år har genomförts av såväl forskningsbibliotek som folkbibliotek, skolbibliotek och forskningsfinansiärer. Det saknas dock en samlad överblick och lägesanalys av användandet.

Genom de uppgifter som anges i Kungl. bibliotekets instruktion och det nationella samordningsuppdraget för öppen tillgång till vetenskapliga publikationer har Kungl. biblioteket god kunskap om de aktuella områdena.

Myndigheten har också ett pågående samarbete med såväl forskningsbibliotek som skol- och folkbibliotek samt med forskningsfinansiärer och andra berörda organisationer.

På regeringens vägnar

Matilda Ernkrans

Katarina Arvidson

Kopia till

Statsrådsberedningen/SAM

Finansdepartementet/BA, K

Kulturdepartementet/KL, KO

Regeringskansliets förvaltningsavdelning/KLF

Riksantikvarieämbetet

Sveriges museer

Statens kulturråd

Statliga universitet och högskolor inom Utbildningsdepartementets
ansvarsområde

Statens skolverk

Svenska institutet

Universitetskanslersämbetet

Vetenskapsrådet

Akademi för Ledarskap och Teologi

Beckmans skola AB

Chalmers Tekniska Högskola AB

Enskilda Högskolan Stockholm AB

Ericastiftelsen

Ersta Sköndal Bräcke Högskola AB

Evangeliska Fosterlands-Stiftelsen

Handelshögskolan i Stockholm

Newmaninstitutet AB

Sophiahemmet, Ideell förening

Stiftelsen Högskolan i Jönköping

Stiftelsen Rödakorshemmet

Stiftelsen Stockholms Musikpedagogiska Institut

Sveriges lantbruksuniversitet